

ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В УЛЬТРАФІОЛЕТОВИХ ОПРОМІНЮВАЛЬНИХ УСТАНОВКАХ

Румянцев О. О., Шинкаренко І. М., Шинкаренко М. О.

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Проведено аналіз способів та методів енергозбереження в ультрафіолетових опромінювальних установках за рахунок використання стабілізації джерела живлення.

Постановка проблеми. Низька ефективність використання енергетичних ресурсів особливо проявляється в електротехнологічних процесах сільського господарства. Таким чином, актуальним залишається питання використання оптичного випромінювання (ОВ) у тваринництві. У зв'язку з цим питання енерго- і ресурсозбереження в установках ОВ приділяється першочергове значення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У зв'язку з унікальністю дії енергії (ОВ) на живий організм, альтернативи його застосування у тваринництві немає. При утриманні тварин у закритих приміщеннях, які практично позбавлені активної області ультрафіолетового опромінення (УФ) [3]. Додаткове УФ опромінення великої рогатої худоби поліпшує його імунобіологічні властивості, підвищує надой молока на 5...13 %, прирост ваги молодняку на 7...13 %, виліковує рахіт і грибові захворювання тварин.

Інфрачервоне (ІЧ) випромінювання (діапазон спектру > 780 нм) так само впливає на організм тварини. Діючи на нервову систему організму через теплові рецептори шкіри, випромінювання поліпшує функції залоз, кровотворних органів і кровопостачання тканин тіла, підсилює біологічні процеси в їхньому організмі, сприяє підвищенню тону й резистентності, а отже, поліпшенню стану, розвитку, приросту та продуктивності.

Доцільне спільне використання ІЧ і УФ випромінювань. По дослідженнях ВИЭСХа (Д. Н. Бистрицький, А. К. Лямцов та ін.) У роботах проведений аналіз спільного застосування випромінювань, які призводять до збільшення маси поросят на 13 %, що в 3 рази перевищує ефект застосування ІЧ опромінення і в 1,8 рази -УФ опроміненя при окремому використанні [1].

Безперечна перевага випромінювання видимого діапазону (380 ...760 нм), яке використовується для створення нормованих умов світлового середовища у тваринницьких приміщеннях. Застосування різних режимів регулювання впливає на продуктивність живих організмів, що особливо характерно для птахівництва.

Мета статті. Провести аналіз шляхів енергозбереження УФ опромінювальних установках.

Основні матеріали дослідження. Об'єктом дослідження є ультрафіолетова опромінювальна установка. Застосування ОВ для опромінення біологічних об'єктів мається на увазі його дозування. Розповсюдженням прийомом зміни інтенсивності процесу, що протікає під впливом ОВ, є регулювання величини напруги яке подається на джерело світла (ДС) що є генератором випромінювання.

Залежність терміну служби джерел світла від фактичного рівня напруги найчастіше виражається емпіричною формулою виду

$$\frac{T_{\phi}}{T_n} = \left(\frac{U_n}{U_{\phi}} \right)^q \quad (1)$$

де T_n - номінальний термін служби при напрузі живлення U_n ;

T_{ϕ} - фактичний термін служби при напрузі живлення U_{ϕ} .

Значення показника q для ламп розжарювання (ЛН) приймають рівним 14, для газорозрядних ламп (ГЛ) $q=3,2$.

Залежність потужності джерел світла від напруги живлення можна виразити аналогічною формулою

$$\frac{P_{\phi}}{P_n} = \left(\frac{U_{\phi}}{U_n} \right)^m \quad (2)$$

де P_{ϕ} і P_n - відповідно фактична й номінальна потужність ДС.

Для ЛН $m=1,2$; для ГЛ $m=2,3$.

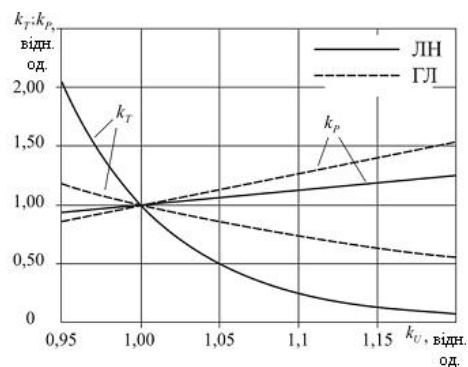

Рисунок 1 - Залежність терміну служби й потужності ДС від величини напруги живлення

В умовах експлуатації ДС при нестабільності напруги живлення споживана опромінювальною установкою енергія визначається

$$Q_{\phi} = P_n \cdot T \cdot \sum_{i=1}^n p_i k_{U_i}^m, \quad (3)$$

де p_i - імовірність влучення величини напруги у відповідний інтервал напруги k_{U_i} .

Аналіз формули (8) свідчить про те, що реальним шляхом енергозбереження є стабілізація умов живлення ДС.

Отже, один з ефективних заходів енергозбереження для установок із застосуванням ОВ є стабілізація умов живлення ДС. Стабілізована напруга подовжує термін служби розрядних ламп і знижує енергоспоживання, так як живляча напруга залишається на номінальному рівні, незважаючи на перепади в мережі. Іншим джерелом ефективності є регулювання напруги живлення ДС.

У цей час на ринку широко представлені технічні засоби для стабілізації й регулювання умов живлення ДС. Нове покоління стабілізаторів - регуляторів світлового потоку (наприклад, серії ГШЕБТ компанії Блиск) виконує одночасно обидві функції, як стабілізацію умов живлення, так і регулювання величини живлячої напруги. Нові технології забезпечують безперечну перевагу стабілізаторів – регуляторів потоку випромінювання над традиційними системами керування. При цьому значно збільшується термін роботи ГЛ, тому що перепади напруги є основною причиною їх передчасного старіння.

Основою системи є автотрансформатор з обмотками, які комутуються статичними ключами електронної плати. Напівпровідникові ключі управляються електронною схемою таким чином, що в будь-який момент часу підключений тільки один вихід обмотки автотрансформатора, і саме той, з якого в цей момент подається необхідна вихідна напруга. Залежно від потужності й варіантів виконання в систему може бути включений бустерний трансформатор, керований напівпровідниковими ключами, що згладжує коливання сіткової напруги. Електронна система керування заснована на сучасному мікроконтролері, який регулює вихідні параметри залежно від поданої напруги, частоти і т.д. Крім цього він забезпечує керування байпасом і зв'язок із зовнішніми пристроями по інтерфейсу Я8-485 [6].

Зробимо чисельний розрахунок резервів енергоресурсозбереження УФ опромінювальної установки. Вихідні дані: лампа типу ДРТ-400, номінальна потужність 0,4 кВт; номінальний термін служби 2700 год.

Кількість енергії, споживаної за термін служби лампи в номінальному режимі становить 1080 кВт·год. У реальних умовах електричного живлення споживана енергія становить 1231 кВт·год., що на 14 % більше номінального значення. Цю величину слід інтерпретувати як резерв енергозбереження при стабілізації умов електричного живлення.

Розрахунки так само показують, що при взятих у прикладі відхиленнях напруги фактичний термін служби ДС складе 2250 год. Застосування стабілізації дозволить забезпечити номінальний термін служби ДС, що еквівалентно економії 0.17 лампи розраховуючи на 1 лампу. При реалізації, наприклад, закону зміни напруги

$$k_U = 1 - 0,1 \frac{t}{2700} \quad (4)$$

(при цьому відбувається лінійне зниження до кінця терміну служби до величини $0,9UH$), фактичний термін служби становить 3713 год, що еквівалентно економії 0.39 лампи розраховуючи на 1 лампу.

Висновки. У результаті проведеного аналізу шляхів зменшення енерговитрат в УФ опромінювальних установках, встановлено, що одним з ефективних способів є стабілізація джерел живлення, при цьому необхідно враховувати зміну напруги живлення при розрахунку опромінювальної установки.

Список використаних джерел

1. Жилинский Ю. М. Электрическое освещение и облучение / Ю. М. Жилинский, В. Д. Кумин. - М.: Колос, 1982. – 220 с.
2. Коваленко О. Ю. Облучение сельскохозяйственных животных для повышения их продуктивности / О. Ю. Коваленко // Светотехника. - 2004. - № 5. - С. 18-21.
3. Коваленко О. Ю. Основные требования и необходимые параметры для проектирования облучательных установок / О. Ю. Коваленко, Ю. И. Шатилов // Энергоресурсосберегающие технологии и системы в АПК. - Межвуз. сб. науч. трудов: Саранск, 2003. - С. 64-67.
4. Кунгс, Я. А. Экономия электрической энергии в осветительных установках / Я. А. Кунгс, М. А. Фаермарк. - М.: Энергоатомиздат, 1984. - 160 с.
5. Липатов А. А. Энергосбережение как фактор повышения эффективности сельскохозяйственного производства / А. А. Липатов // Вестник ФГОУ ВПО МГАУ. - 2004. - № 5. - С. 98-100.

Анотація

ЭНЕРГОСБЕРЕЖЕНИЕ В УЛЬТРАФИОЛЕТОВЫХ ОБЛУЧАТЕЛЬНЫХ УСТАНОВКАХ

Румянцев А. А., Шинкаренко И. Н.,
Шинкаренко М. А.

Проведен анализ способов и методов энергосбережения в ультрафиолетовых облучательных установках за счет использования стабилизации источника питания.

Abstract

ENERGY SAVING UV IRRADIATION FACILITY

A. Rumyantsev, I. Shinkarenko, M. Shinkarenko

The analysis of the ways and methods of energy conservation in the ultraviolet irradiation facilities through the use of the stabilization of the power supply.